

Els enagos

(ALDC, II, 183. Els enagos)

En les denominacions d'aquesta peça interior femenina observem una constant renovació, impulsada pels canvis de la moda. Avui els noms que semblen obeir a una tradició es troben esparsos aquí i allà: *camisa*, amb la var. mall. *camia*, titllada d'arcaica pels informadors, i potser el seu der. *camisola* 186; *falda* (*faldetes* 81, 128, 154, 168, *faldilles* 7, 119) sovint amb determinant (*falda blanca* 76, 80; *faldetes blanques* 79, 80; *faldetes llargues* 82; *faldilles de sota* 8, 66, 110) o amb sufix (*faldelli* 84, 184; *faldetons* 153); *vestit de davall* 70, 71, 72; *gonella de sota* 85 (en alguerès *gonella* és un preciós arcaisme per 'faldilla'; veg. mapa 135); *brial*, dels parlars alacantins, a voltes *brial de baix* o *brialet de baix* 174, prové de l'oc. ant. *bliald*, *blizaud*, de possible origen germànic, i designava la 'peça que les dones i els guerrers portaven sota la cota i que anava de la cintura als peus', passat modernament en uns parlars a 'falda' i en altres a 'enagos', un mot de regust medieval cavalleresc.

Però la renovació s'ha imposat a partir de la influència francesa i castellana. En el primer cas es troba *cotilló* (← fr. *cotillon*, der. de COTTE 'cota, espècie de túnica'), present sobretot al Rosselló (pron. [kutiʎ'u] 1, 2, 3, 5, 9, 11, 93, 99), on podria haver arribat a través de l'occità; en aquesta mateixa àrea septentrional es troba [kumbinəz'u],

que delata pel seu fonetisme el tribut al francès, mentre que *combinació* d'altres llocs haurà arribat des del castellà.

El pes del castellà es fa ostensible en:

1) *Enagües*, forma especialment occidental, del cast. *enaguas* (< *en nagues*; la *nagua* era una falda usada per les índies taïnes de les Antilles), que en cat. ha pres variants com *enaues*, *naues*, *enagues* i, per la freqüència en cat. de contextos com *unas enaguas*, *las enaguas*, la var. aglutinada *sinagües* (< *senagües*), freqüent en valencià; en cat. or. la variant *enagos* ha monoftongat el segment *-gua* > *-gwo* > *-go* (com el bal. *aigua* > *aigo*), canviant el gènere al masculí.

2) *Viso* (*biso*, *vis*; també a 54) és una extensió semàntica del mateix mot castellà que designava el 'folro o peça que usen les dones sota un vestit transparent' (Moliner).

3) *Refa*[χ]o és una importació del cast., amb variants (*refra*[χ]o, *rofa*[χ]o, *rafa*[χ]o) i adaptacions (*refaco*, *rifaco*, *riflaco*, *rufaco*, *refago*), a causa de la inexistència del fonema /χ/ en cat. (veg. mapa 127).

Altres mots més puntuals: *saia* 163, 168, 169, 171, 179, 181, del cast. *saya* 'falda de volants amples' (amb aquest significat és difícil que sigui una contaminació del cat. ant. *saia* 'túnica curta'); *xambra* 186, del cast. *chambra*, a la

vegada procedent d'una el·lipsi del fr. [*robe de*] *chambre*;

ba[χ]era 183, 185, 187, del cast. [*falda*] *bajera*;

salade[χ]o 94, adulteració del cast. *zagalejo*;

frabalà 121, del cast. *falbalá*, que el va rebre del francès; *culots* 47 (veg. mapa 137); *enter* 79, *inter* 76 que sembla una adaptació del cast. *entero*.

Enagos (des del DG_I, 1932) i *faldetes* (des del DIEC_I, 1995), pertanyen a l'estàndard.

